

Alliansen for rettighetsorientert ruspolitikk (AROD)
arod@arodpolicies.org

Deres ref.

Vår ref.
20/1388

Dato
01.07.2022

Henvendelse om konstitusjonelt ansvar for ruspolitikken

Vi viser til ARODs brev om «det konstitusjonelle ansvaret for ruspolitikken forfulgte». Vi beklager at det har tatt svært lang tid å besvare henvendelsen.

Regjeringen ønsker å gjennomføre en helhetlig forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet. En sentral del av reformen er en mer lempelig strafferettslig tilnærming overfor personer med rusavhengighet. I Hurdalsplattformen er det slått fast at regjeringen «vil utrede og fremme forslag til nødvendige endringer i lovverket som sikrer at bruk og besittelse av mindre brukerdoser for rusavhengige møtes med god helsehjelp og oppfølging istedenfor straffereaksjoner». Regjeringen går samtidig imot en generell avkriminalisering av befatning med narkotika til egen bruk.

Regjeringens forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet vil forankres i en melding til Stortinget som etter planen skal legges frem i 2023. Som ledd i reformen vil også behovet for lovendringer vurderes.

Narkotikaforbudets forhold til menneskerettighetene vies mye oppmerksomhet i ARODs brev. Vi nevner i den forbindelse at Høyesterett 8. april 2022 avsa tre dommer i saker om straffutmåling for rusavhengiges befatning med narkotika til egen bruk. Dommene kaster lys over spørsmålet om straff for narkotikaovertrедelser er i strid med menneskerettighetene og Grunnloven.

Høyesterett fant i dommene at det var grunnlag for en omlegging av reaksjonspraksis i lys av lovgiversignalene som ble gitt under Stortingets behandling av Solberg-regjeringens forslag om en rusreform, se særlig prinsippavgjørelsen i HR-2022-731-A. Et av spørsmålene i den nevnte dommen var om domfellelse i saken ville være i strid med bestemmelsene om respekt for privatlivet og familielivet i Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8, slik at den tiltalte måtte frifinnes. Siden Grunnloven § 102 skal tolkes

med utgangspunkt i EMK artikkel 8, konsentrerte Høyesterett seg om å drøfte denne konvensjonsbestemmelsen.

Høyesterett kunne vanskelig se at straff for befatning med narkotika utgjorde et *inngrep* etter artikkel 8, men fant det uansett klart at et eventuelt inngrep kunne rettferdiggjøres etter artikkel 8 nr. 2. Det var for det første på det rene at straff er *i samsvar med loven*, idet domfelte oppfylte gjerningsbeskrivelsen i straffebudet. Videre mente Høyesterett at straff for befatning med narkotika forfølger generelt et *legitimt formål*:

«Straff for befatning med narkotika forfølger [...] generelt et legitimt formål. Departementet drøfter i Ot.prp.nr.22 (2008–2009) forslaget fra Straffelovkommisjonens flertall om å avkriminalisere bruk av narkotika samt erverv og besittelse til egen bruk. I punkt 4.2.2.5 på side 93 fremheves skadevirkningene av narkotikabruk for brukernes familie og sosiale miljø, for samfunnets økonomi og for den generelle trygghet og fred. På side 94 påpeker departementet videre at kriminalisering er viktig av hensyn til allmennprevensjonen og for å markere grunnleggende verdier i samfunnet. Etter en samlet avveining kom departementet den gangen til at forslaget fra kommisjonen ikke burde følges opp.

Overordnet er allmennprevensjon og vern om folkehelsen et sentralt formål bak straffebestemmelsene om narkotikalovbrudd, jf. også plasseringen av straffeloven § 231 i kapittel 23 om vern av folkehelsen og det ytre miljø. I avvisningsavgjørelsen 3. oktober 2006 Palusiński mot Polen konstaterte EMD uten videre drøftelse at 'protection of health and morals' var et legitimt formål.»

Høyesterett drøftet deretter om dette må vurderes annerledes etter Stortingets behandling av rusreformforslaget, men kom til at det ikke var grunnlag for et synspunkt om at straff for rusavhengiges befatning med stoff til egen bruk ikke lenger har et legitimt formål. Lovgiversignalene måtte imidlertid trekkes inn ved valg av reaksjonsform.

Høyesterett fant det endelig klart at statene måtte ha en vid skjønnsmargin i spørsmålet om straff i saken ville være *nødvendig og forholdsmessig i et demokratisk samfunn*, jf. EMK artikkel 8 nr. 2:

«Straff for innehav av narkotika til egen bruk er et rettspolitisk omdiskutert spørsmål, som har vært vurdert av lovgiver ved flere anledninger. Den enkelte stat har de beste forutsetningene for å balansere hensynene ut fra lokale behov og forhold. Det er ingen internasjonal enighet om hvordan reguleringen bør være på dette området, og de europeiske landene har valgt ulike løsninger, se Rusreformutvalgets utredning NOU 2019:26 punkt 6.4. Jeg viser til EMDs storkammeravgjørelse 1. juli 2014 S.A.S mot Frankrike, hvor domstolen i avsnitt 129 fremhever behovet for en vid skjønnsmargin i 'matters of general policy'.»

Høyesterett kom til at reaksjonen i den konkrete saken – straffutmålingsfrfall – ikke kunne anses uforholdsmessig. På denne bakgrunn fikk ikke tiltalte medhold i at han måtte frifinnes.

Med hilsen

Tonje Meinich
fungerende avdelingsdirektør

Nora Bergsjø
fungerende lovrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur